

Jan Slaby in Christian von Scheve (ur.)

AFFECTIVE SOCIETIES

London in New York, Routledge, 2019

Sodobne raziskave v družboslovju in humanistiki so vse bolj pozorne na vpliv čustev in občutkov na družbena dogajanja. Afekti in emocije so v 21. stoletju ključni del diskurza na mnogih področjih, tako da pogosto govorimo o afektivnem obratu (*affective turn*). Pojavlja se veliko raziskovalnih skupin iz različnih znanstvenih ved, zato – mimogrede – nastaja tudi mnogo izzivov ob poimenovanjih fenomenov. »Berlinska šola«, kot imenujejo raziskovalni center *CRC Affective Societies* pri *Freie Universität Berlin*, se raziskovanja emocij in afektov loteva kot novega inter- in transdisciplinarnega področja (več glej na <http://affective-societies.de/>). Mnogi od raziskovalcev so vključeni v izdajanje posebne zbirke pri založbi Routledge z naslovom *Routledge Studies in Affective Societies*, saj po njihovem mnenju postaja koncept »afektivna družba« organizirajoča ideja, s katero se presojajo sodobne družbe, podobno kot so bili poznani koncepti »družba tveganja« ali »družba omrežij« ali »informacijska družba«. Emocije in afekti se pojavljajo kot kategorije, s katerimi mislimo družbo in družbeno. V zbirki so v zadnjih dveh letih izšle tri monografije. Prva je *Affect in Relation: Families, Places, Technologies* (2018), uredila sta jo filozof Slaby in antropologinja Röttger-Rössler. Druga nosi naslov *Analyzing Affective Societies: Methods and Methodologies* (2019), uredila jo je sociologinja Kahl. Razvoj raziskovalnih metod gre v korak s konceptualno in teoretsko analizo fenomenov. Metodologija ne more biti ločena od teoretskega razvoja nekega področja. Ker so koncepti gradniki, na katerih sloni empirično raziskovanje, je v zbirki izšla tudi tretja knjiga, to je *Affective Societies: Key Concepts* (2019), ki sta jo uredila že omenjeni profesor Slaby in sociolog von Scheve, ki je tudi vodja raziskovalne skupine za sociologijo emocij.

Temeljno izhodišče pri vseh treh monografijah so emocije in afekti kot fenomeni, ki so socialno odnosni in vedno umeščeni v konkretno okolje. Vseskozi se uporabljata oba pojma: afekti in emocije (emocionalni in afektivni fenomeni), med njimi na prvi pogled ni ostre in natančne razmejitve. Za oboje je značilna dinamičnost, oboji so »transpersonalni« in se zgodijo med akterji v kompleksnem okolju. Sledeč razvojno-konstruktivističnemu pojmovanju so odnosni afekti primarni, emocije pa so »derivati« afektov. Toda to razlikovanje in linearnost nista tako enoznačna tudi v praksi. Ko se v neki kulturi določene emocije kulturno kodificirajo, slednje nato vplivajo na pojave skupnostne in individualne afektivnosti.

V delu *Afektivne družbe: ključni koncepti* v poglavju, kjer rišejo zemljevid ali, kot sami zapišejo, »kartirajo pokrajino«, se sklicujejo na dela Spinoze in Deleuza ter na raziskave sodobnejših feminističnih študij. Pojasnjujejo koncepte, kot so: afektivne postavitev (*affective arrangements*), afektivne dispozicije, afektivne prakse in afektivne ekonomije. Pri zadnjem konceptu razlagajo globalno kroženje afektivnih form, stilov in simbolov. S konceptom *affective arrangement* ali afektivna postavitev (ki izhaja iz Deleuzovega koncepta *agencement*) interpretirajo način delovanja, ki je posledica kompleksne sociomaterialne postavitve, v kateri sta opazni afektivna moč in afektivna odnosnost med akterji, materialnim okoljem/pogoji in postavitvijo.

Različne oblike afektov in emocij so del materialnih in nematerialnih kontekstov. Afekti in emocije so sicer nestanovitni, fluidni fenomeni, vendar pa postanejo dokaj stabilni, ko so kulturno umeščeni. Tedaj postanejo del snovne in nesnovne kulture in jih lahko vodimo, reguliramo. Emocionalni repertoarji so razmeroma stabilne specifične forme splošnih kulturnih repertoarjev (npr. kulturnih praks), ki jih osebe usvojijo, ker jih potrebujejo v družbenih situacijah.

Afekti in emocije so bistvenega pomena za formiranje in transformiranje subjekta, pomembni so za učenje v odraslosti in starosti, zato je zbirka zanimiva (tudi) za andragoško področje. Za izobraževalce je še posebej zanimivo peto poglavje z naslovom *Gefühlsbildung*. Avtorica naslov prevede kot *The formation of feeling*. Nemški termin *Gefühlsbildung* pomeni formiranje ali vzgojo čustev, to je eksplicitno in implicitno učenje, s katerim čustva/občutki dobijo formo v vsakdanjih interakcijah. Vključuje tako dimenzijo namernega vplivanja (poučevanje, edukacija) kot tudi implicitne procese učenja v vsakdanjem življenju (gl. Röttger-Rössler, 2019, str. 61–62). Obe dimenziji sta odvisni od družbenih okoliščin, vrednot in norm, ki vključujejo tudi »čustvena pravila«, določajoča, kdo lahko kaj in kdaj čuti (npr. obvezno spoštovanje avtoritete staršev).

Vzgoja afektov in čustev je vseživljenjski proces, ki ni omejen le na obdobje otroštva in mladosti. To dokazujejo antropološke raziskave, ki spremljajo emocionalno prilagajanje ob spreminjanju kulturnih okoliščin. Namerno in načrtovano učenje lahko poteka kot samostojno učenje ali vodeno učenje ob različnih strategijah (od jogijskih vaj do psihoterapevtskega svetovanja). V praksi se v okviru socialno-emocionalnega učenja razvijajo različni programi poučevanja o čustvih (pogosto jih imenujejo *emotion pedagogies*), ki omogočajo poimenovanje in občutenje vseh vrst afektov in emocij.

Tri zelo zanimive monografije, ki sestavljajo zbirko, bodo v pomoč tako študentom kot raziskovalcem. Pomemben prispevek je namreč razširitev perspektive, ki vključuje afekte in vladanje, afekte in izločanje/vključevanje, razvoj političnih afektov. Omogočile bodo razumevanje sodobnih populizmov, političnih slogov pa tudi religioznih afektov. Za andragogiko pa razmisleki in analize implicirajo nove raziskave in tudi oblikovanje novih praks izobraževanja odraslih.